

SORTIDES GUIADES NATURA - CULTURA

Diumenge 1 de març: Son Saura del Nord

Sistemes dunars i urbanitzacions turístiques litorals

Responsables:
Guillem Pons (biòleg) i Jesús Cardona (arquitecte)

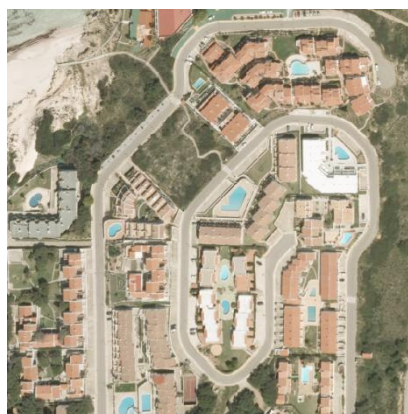

ALGUNS APUNTS SOBRE LA URBANITZACIÓ DE SON PARC

Jesús Cardona, estudi d'arquitectura nontropia

l'estora urbana

Son Parc és una urbanització litoral d'ús turístic, centrat en els mesos estivals. Les seves principals característiques coincideixen amb patrons d'urbanitzacions per a vacances, àmpliament estesos arreu del món. És una urbanització totalment planificada, amb tots els usos i formes urbanes predefinits en un pla urbanístic, que s'executa sobre el territori.

*Foto aèria de Son Parc 2012.
Font: Ide Menorca*

les tipologies

El resultat és una àrea urbana de baixa densitat on es donen tres tipologies bàsiques d'edificis: bloc aïllat a la seva parcel·la (normalment un hotel, grup d'apartaments o centre de serveis), edificació en filera de baixa alçada (els anomenats "adossats") i habitatge unifamiliar aïllat.

Bloc d'apartaments a Son Parc

la zonificació

Els usos s'agrupen per paquets: residencial, hotel·ler, equipaments, serveis, comerços, etc. Les tipologies d'edificis moltes vegades també s'agrupen: zona de "xalets", zona d'hotels, zona d'adossats. Aquesta simplificació és necessària per gestionar el rendiment econòmic de les diferents porcions de territori, creant una zonificació de paquets urbans monofuncionals.

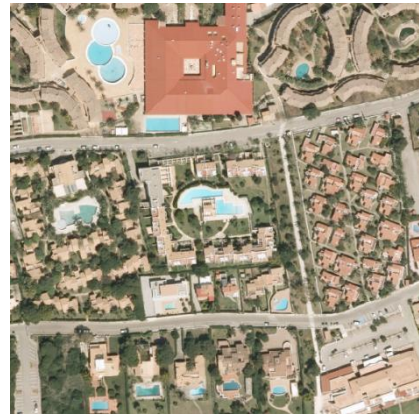

Foto aèria de Son Xoriguer 2012
Font: Ide Menorca

l'espai públic privat

El planejament d'una urbanització d'aquestes característiques té per objectiu la creació d'un dispositiu urbanístic per comercialitzar el temps. L'espai públic predominant és de caràcter privat, ja que el lloguer de l'allotjament inclou el dret d'ús d'espais privatis associats al propi allotjament. L'únic espai públic gratuït són els carrers, la platja i alguna zona verda, normalment residual. Tots els altres espais són privats, el dret d'ús dels quals ha de ser adquirit pel visitant.

l'escenografia

Les referències arquitectòniques de les zones turístiques són evocacions que apunten en dues direccions alhora: el paradís i el folklore local, ambdós entesos en un sentit idealitzat. El paradís persegueix despertar el sentit hedonista de la nostra experiència: les palmeres, el mar, el sol, els para-sols de bruc, la platja verge,... En canvi, l'evocació del folklore local pretén revestir d'autenticitat l'experiència del visitant: el "poblat de pescadors", els arcs, la "façana rústica", la paret seca, la taverna, etc.

Apart hotel a Son Parc

natura i cultura

Les urbanitzacions turístiques de costa ocupen un dels espais ambientalment més rics: el litoral. La seva condició de frontera entre la litosfera, la hidrosfera i l'atmosfera dona lloc a una biosfera amb un altíssim grau de biodiversitat. Malauradament, la lògica urbanitzadora únicament atén les preexistències territorials per maximitzar vistes des dels edificis sobre el mar. Tota la resta es basa en paràmetres aliens al territori i a la seva riquesa ambiental.

Primera línia de costa de Son Parc

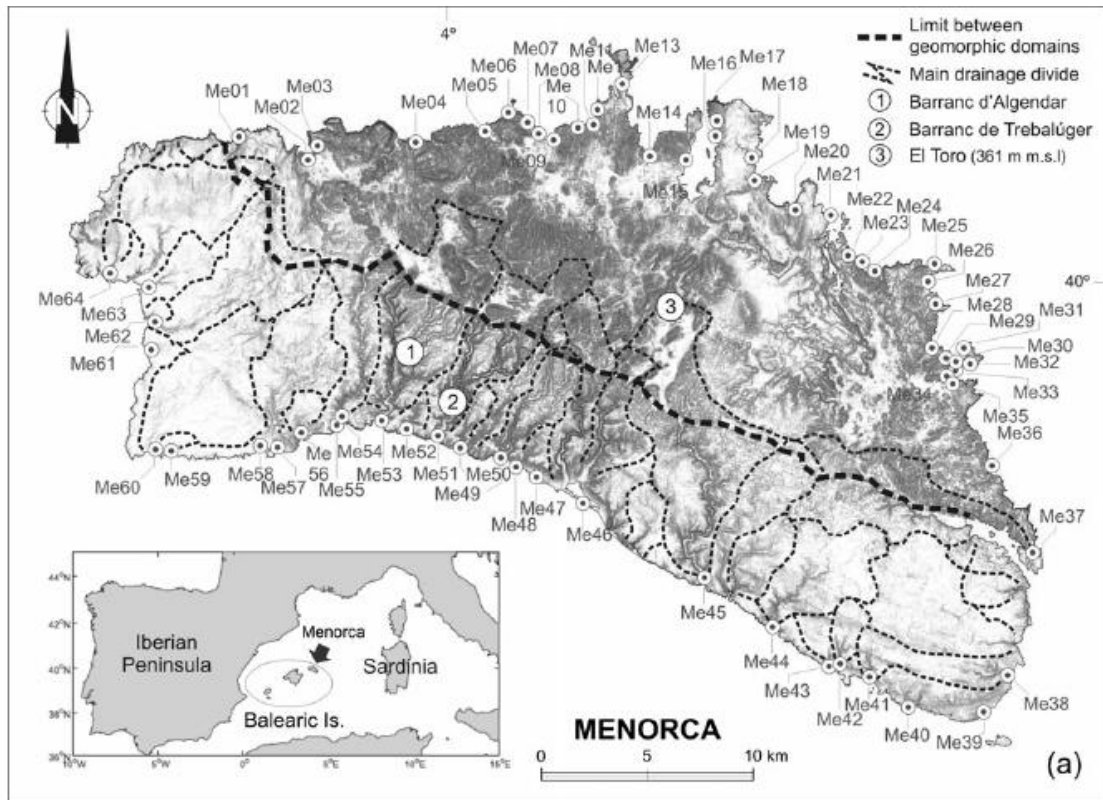
Els sistemes dunars litorals són espais d'acumulació de sediment arenós, que es desenvolupen terra endins, de la majoria de les platges de Menorca. De fet, s'han de considerar com a part d'un sistema més complex, el sistema platja-duna, que abasta dos àmbits diferenciats: un àmbit submergit, controlat per la hidrodinàmica marina, i un altre de subaeri, l'agent de modelatge principal del qual és la dinàmica eòlica. Les dunes litorals constitueixen un paisatge ondulat, que s'estén des de la platja terra endins de manera organitzada, i que està format per unitats individuals de relleu positiu, que anomenem dunes, i el seu conjunt, camps dunars. Tot i que els sistemes dunars poden analitzar-se morfològicament i dinàmica de forma independent, la seva existència, l'estructura i el seu equilibri no poden deslligar-se de la platja, incloent-hi la platja submergida, ni tampoc del context mediambiental en què es van formar i han anat evolucionant.

El massiu desenvolupament d'infraestructures urbanes (turístic o residencial) a la zona litoral de les Illes Balears ha conduït a una gradual destrucció i desgast del paisatge litoral. Però, sens dubte, han estat les costes arenoses i els seus sistemes dunars, amb ecosistemes altament especialitzats, els que s'han vist més afectats. Aquests espais vitals han patit una reducció de la seva superfície a causa fonamentalment de desenvolupaments urbanístics promoguts per l'activitat turística i d'una falta de gestió adequada. Aquesta pressió urbanística i la permanent i creixent pressió dels visitants són les causes directes de la regressió dels ecosistemes dunars. Especialment, destaca la càrrega provocada pel continu trepig de visitants, fet que ha provocat la fragmentació del sistema duna gràcies a l'eliminació de la coberta vegetal, amb la conseqüent aparició de formes erosives blowout (terme anglès que és podria traduir com a lòbuls d'erosió).

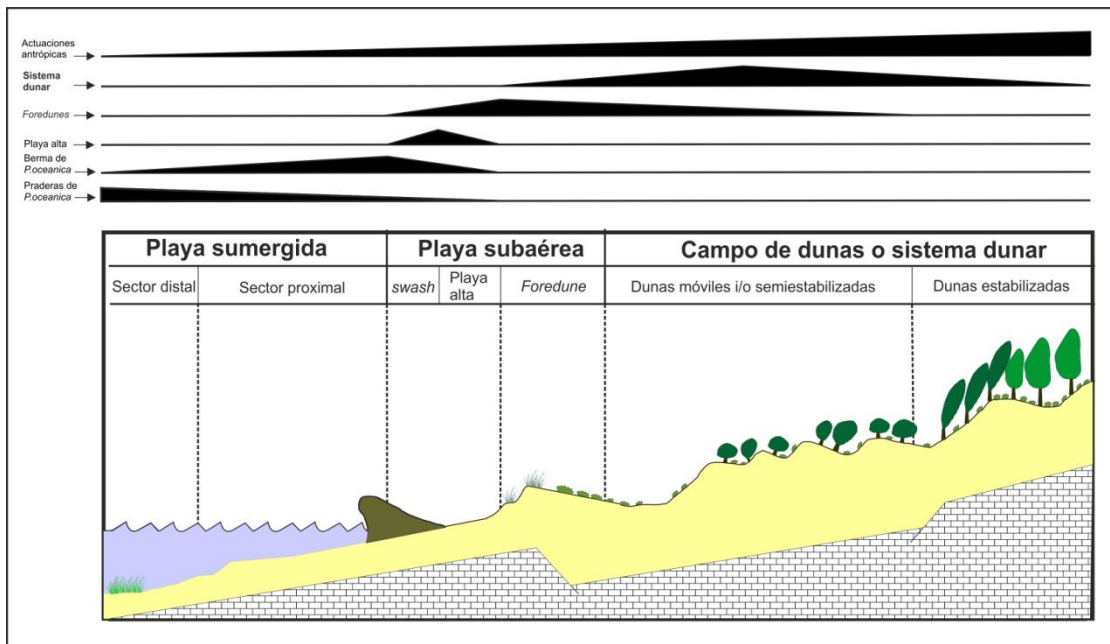
Durant aquesta sortida, intentarem conèixer el metabolisme d'un sistema duna i l'urbanisme que es desenvolupa en el seu entorn.

CODIGO DE SENSIBILIDAD	GRADO DE EXPOSICIÓN	SENSIBILIDAD AMBIENTAL DE LA LÍNEA DE COSTA	TIPOS DE COSTA SEGÚN GRADO DE COHESIÓN, ALTURA Y FORMA	ESBOZO DE LOS TIPOS DE COSTA COMUNES
1-A	EXPOSICIÓN DIRECTA AL OLEAJE	Acantillados	Acantillados y costas altas expuestas ①	
1-B		Estructuras artificiales		
1-C		Costas altas con depósitos de derrubios en la base	Costas rocosas con presencia de bloques. Estructuras artificiales ②	
2		Costas rocosas bajas		
3-A		Playas de arena de grano fino y medio	Costas rocosas bajas con posibilidad de intercalación de depósitos de materiales no consolidados ③	
3-B		Escarpes y costas "nip", alternancia de eolianitas y materiales no consolidados		
4		Playas de arena gruesa	Playas de arena ④	
5		Playas mixtas de arena y guijarros	Playas de gravas, guijarros y cantos rodados ⑤	
6-A		Playas de gravas, guijarros, cantos rodados		
6-B		Costas rocosas bajas con presencia de bloques. Rompeolas artificiales	Costas rocosas y costas formadas por materiales consolidados en zonas de baja energía. Estructuras artificiales ⑥	
7-A		Costas rocosas (independientemente de su altura)		
7-B		Estructuras artificiales		
7-C	Costas rocosas bajas con presencia de bloques. Rompeolas artificiales			
7-D	Costas rocosa altas con presencia de derrubios en la base	Costas rocosas con depósitos de derrubios, y depósitos no consolidados en zonas de baja energía ⑦		
8-A	BAJA EXPOSICIÓN DIRECTA AL OLEAJE	Playas de arena	Depósitos de materiales no consolidados (playas) en zonas de baja energía ⑧	
8-B		Playas de gravas, guijarros, cantos rodados		
9	AMBAS	Zonas costeras y riberas en contacto o presencia de albuferas y marismas	Costas con presencia o proximidad de albuferas y zonas húmedas ⑨	

Segons Balaguer (2012). Dins del llibre: *La gestión integrada de playas y dunas: experiències en Latinoamèrica y Europa*.

Imatge de Gómez-Pujol i col.laboradors (2013). *GeoMarine Letters*.

Esquema d'un perfil de platja duna, així com les zones en que les distintes accions poden suposar una major sensibilitat al sistema (Mir-Gual et al., 2012).

SSR Son Saura (Tramuntana)

	CNM	SEC	MNN	PSS	CPD	ADC	SSR	NMC
Quars	0,29	0,64	0,00	1,14	0,00	0,75	0,69	0,00
Litodasts	18,61	30,62	30,77	25,47	6,99	6,14	10,27	18,74
Foraminífers	2,06	0,10	2,89	1,78	6,61	3,92	2,14	0,00
Bivalves	1,19	0,47	9,68	2,75	6,09	10,34	3,79	0,00
Gasteròpodes	2,29	1,72	2,05	0,84	5,04	0,15	2,86	0,00
Briozous	4,47	0,40	1,99	0,00	11,39	1,17	1,34	0,00
Algues Rodofícies	4,81	1,59	10,96	1,42	31,78	15,78	3,21	0,00
Equinoderms	0,46	0,20	1,20	0,32	0,00	2,52	0,33	0,00
Pues d'equínids	0,67	1,21	1,35	0,61	2,10	3,68	1,30	0,00
Serpúlids	0,09	0,00	0,41	0,00	2,64	1,23	0,07	1,01
Ostràcodes	0,55	0,00	0,00	0,20	0,00	0,65	0,28	0,00
Espícules d'esponja	0,29	0,00	0,65	0,00	1,36	1,01	0,00	0,00
Biodasts								
Indiferenciats	64,22	63,04	38,06	63,97	25,99	52,26	73,72	60,04
Carbó	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Restes antròpiques	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grans agregats	0,00	0,00	0,00	1,50	0,00	0,41	0,00	0,00

Anàlisi de Gómez-Pujol i col.laboradors (2013)